

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 068 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, <http://www.kp.org.pl>

Świebodzin, 9 marca 2015 r.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Szczecinie

dotyczy: PZO Puszcza nad Gwdą PLB300012
sprawę prowadzi: Paweł Pawlaczyk pawel.pawlaczyk@kp.org.pl

W związku z konsultacjami społecznymi planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Puszcza nad Gwdą PLB 300012, przedkładam następujące uwagi i wnioski:

1. Jak podano w uzasadnieniu zarządzenia, „Nie zaplanowano działania dotyczącego zidentyfikowanego zagrożenia związanego z zabiegami melioracyjnymi i utrzymaniowymi w korytach rzek skutkującymi pogorszeniem jakości siedlisk i utratą legowisk (dotyczącego siedliska zimorodka). Tego typu prace prowadzą zarządzający wodami, do których w obszarze Natura 2000 zaliczono: Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie, Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu. W opisie zagrożenia wskazano, których elementów siedliska zimorodka mogą dotyczyć prace melioracyjne i utrzymaniowe w korytach rzek. Zapobieganie temu zagrożeniu będzie realizowane w ramach istniejących przepisów prawnych przez organy wydające stosowne decyzje administracyjne (np. z art. 118 ustawy o ochronie przyrody lub pozwolenia wodnoprawne wydawane na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r. poz. 145 ze zm.)”.

Założenie, że zagrożeniu temu można zapobiegać w ramach obowiązujących przepisów prawnych, w szczególności w ramach procedury z art. 118 ustawy o ochronie przyrody, jest błędne. Zgodnie z art. 118b, procedurze z art. 118 nie podlegają w szczególności prace utrzymaniowe obejmujące:

- zasypywanie wyryw w brzegach i dnie śródlądowych wód powierzchniowych oraz ich zabudowę biologiczną, realizowane w terminie do 2 lat od momentu ich powstania
- udrażnianie śródlądowych wód powierzchniowych przez usuwanie zatorów utrudniających swobodny przepływ wód

Dla w/w prac, nie ma w ogóle żadnej procedury, w której można by badać ich oddziaływanie na obszar Natura 2000. Nie podlegają one nawet zgłoszeniu do RDOS. Tymczasem właśnie te prace mogą znacząco oddziaływać na jakość siedliska zimorodka.

Zasypywanie i zabudowa wyryw, nawet tylko nie starszych niż 2 lata, oznacza zahamowanie rozwoju podcięć erozyjnych w brzegach rzek. Tymczasem, celem ochrony zimorodka *Alcedo atthis* powinno być właśnie zapewnienie ciągłego istnienia takich podcięć, które są dla tego gatunku siedliskami legowymi. Do tego konieczne jest stałe powstawanie nowych podcięć, ponieważ stare skarpy podlegają naturalnej sukcesji.

W polskiej literaturze naukowej¹ udokumentowano wzrost liczebności populacji zimorodka *Alcedo atthis* i brzegówki *Riparia riparia*, a także pojawienie się nie występującej wcześniej terenie żolny *Merops apiaster*, w wyniku powstania po epizodzie powodziowym nowych podcięć erozyjnych w brzegach rzek pd. Małopolski („wyrw” w brzegach), które mogły zostać zasiedlone przez te gatunki. Wcześniej gatunki te wykazywały na tych samych rzekach spadek liczebności, właśnie w związku z brakiem odpowiednich skarpi, zniszczonych w wyniku postępującej regulacji tych rzek². Następnie wszystkie te gatunki wykazały spadek liczebności w wyniku „usunięcia szkód powodziowych” i likwidacji „wyrw”. Efekt ten był szczególnie silny w przypadku cieków dawniej uregulowanych, a obecnie wskutek spontanicznych procesów „naturalizujących się”³. Mimo oczywiście odmiennych, niż w Puszczy nad Gwdą, uwarunkowań geograficznych i ekologicznych, przykład ten pokazuje jakie znaczenie może mieć „zasypywanie wyrw” dla zimorodka.

Podobne dane zostały uzyskane w Czechach, w dorzeczu Morawy⁴. Wzrosty liczebności zimorodka związane są z latami, w których wystąpiły powodzie podcinające brzegi, powodując powstanie dogodnych dla zimorodka pionowych skarpi – wyrw. Gdyby powstałe wyrwy brzegowe zostały zasypane, nawet w ciągu 2 pierwszych lat od ich powstania, możliwości odbudowy populacji ptaków zostałyby zniweczone.

Udrażnianie śródlądowych wód powierzchniowych przez usuwanie zatorów utrudniających swobodny przepływ wód, może polegać – i często polega, zwłaszcza w rozważanym obszarze Natura 2000 – na usuwaniu drzew zwalonych w nurt rzeki. Martwe drzewa w nurcie rzeki są tymczasem ważnym elementem siedliska zimorodka. Šindlar i in. (2009)⁵ pokazali, na przykładzie obszaru Natura 2000 Litiovelske Pomoravi w Czechach, znaczenie martwych drzew w korycie rzeki dla funkcjonowania ekosystemu nadrzecznych lasów, które w warunkach naturalnych kształtuje się jako mozaika faz sukcesyjnych na aluwiach, kształtowanych i modyfikowanych właśnie w wyniku obecności w rzece martwych drzew. Autorzy zaproponowali środki ochrony obszaru Natura 2000 dotyczące właśnie zasobów martwych drzew w rzece. Publikacja ta zawiera także obszerną literaturę na temat ekologicznego znaczenia martwych drzew i tworzonych przez nie tzw. „zatorów” w rzekach. Przykład ten już samodzielnie jest wystarczającym dowodem, że usuwanie lub pozostawianie martwych drzew w nurtach rzek może być zagadnieniem istotnym dla obszaru Natura 2000. Dla zimorodka *Alcedo atthis*, dostępna literatura wyraźnie podkreśla, że cel ochrony obszaru Natura 2000 chroniącego ten gatunek powinien uwzględniać zachowanie martwych drzew. Postuluje to już Kucharski (2004)⁶ w pierwszym monograficznym opracowaniu zimorodka i jego ekologii, wydanym przez Ministerstwo Środowiska u progu wdrażania sieci Natura 2000 w Polsce. Autor ten proponuje jako typowy środek ochrony przedmiotowego gatunku na obszarach Natura 2000 „wprowadzić zakaz usuwania drzew powalonych do wody na odcinkach rzek obfitujących w zimorodki. Drzewa takie stanowią miejsca żerowania, odpoczynku i schronienia dla tego gatunku”. Znaczenie martwych drzew w rzece dla zimorodka podkreślane jest także w literaturze

¹ Kajtoch Ł., Figarski T. 2013. Short-term restoration of riverine bird assemblages after a severe flood, Bird Study, DOI:10.1080/00063657.2013.798260

² Kajtoch Ł., Piestrzyńska-Kajtoch A. 2008. Zmiany, zagrożenia i propozycje ochrony awifauny doliny środkowej Raby. Chrońmy Przyrodę Ojczystą 64 (2): 28–45.

³ Figarski T., Kajtoch Ł. 2014 (w druku). Wpływ wezbrań powodziowych oraz przekształceń hydrotechnicznych rzek na warunki występowania ptaków lęgowych podgórskich koryt rzecznych. Przegląd Przyrodniczy 25,4.

⁴ Pekař F. 2010. Lednáček říční (*Alcedo atthis*) v Ptací oblasti Litovelské Pomoraví. Univerzita Palackého v Olomunci, Pedagogická fakulta, Katedra biologie

⁵ Šindlar M., Lohinsky J., Zapletal J., Machar I. 2009. Wood debris in rivers – one of the key factors for management of the floodplain forest biotope of European importance. J. Landscape Ecology 2,2: 56-72.

⁶ Kucharski R. 2004. Zimorodek *Alcedo atthis* L., 1758. W: W: Gromadzki M. (red.) Ptaki (część II). Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska, Warszawa. T. 8: 245-249.

czeskiej. Dopuszczenie naturalnych procesów fluwialnych, w tym zarządzanie zasobami martwych drzew w rzece, jest wskazywane jako jeden z istotnych czynników kontrolowania jakości siedliska zimorodka^{7,8}. W obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie PLB220009, w rezerwacie przyrody Dolina Rzeki Brdy, gdy (z tytułu przepisów obowiązujących w rezerwacie przyrody) była rozważana sprawa ewentualnego usunięcia zatorów drzewnych z nurtu rzeki, najlepszy znawca ekologii zimorodka w Polsce, R. Kucharski, podkreślał „*Odcinek rzeki Brdy na terenie rezerwatu Dolina rzeki Brdy jest miejscem szczególnie liczego gniazdowania zimorodka na terenie Polski. Stwierdzone tu zagęszczenia par legowych należą do najwyższych w kraju (3,8 par/km biegu rzeki)... Pozostające w nurcie powalone drzewa stanowią naturalne miejsce odpoczynku i zimowania dla zimorodka. Ponieważ często tego typu elementy środowiska powstają w pobliżu skarp (urwiska powstają m. in. w wyniku padania drzew), stąd sąsiedztwo stanowi legowych zimorodka i wykrotów jest częste. Elementy nawodne rumoszu są wykorzystywane przez zimorodki jako miejsca żerowania (czatownie) głównie ze względu na niską odległość gałęzi od lustra wody (ok. 1m). Ponadto ten element biotopu wykorzystują młode ptaki opuszczające norę legową. Nie osiągnawszy jeszcze w pełni umiejętności zdobywania pokarmu, pozostają one w pobliżu gniazda, będąc przez kilka dni karmione przez osobniki dorosłe. Nawodne części wykrotów pozostających w nurcie wody są doskonałym i ulubionym miejscem przebywania młodych zimorodków. usuwanie rumoszu drzewnego w sąsiedztwie stanowisk legowych zimorodka jest ingerencją w naturalny charakter ekosystemu i jeden z ważnych elementów biotopu legowego tego gatunku. Zalecam odstąpienie od usuwania rumoszu drzewnego z nurtu rzeki i zachowanie charakteru rzeki w jej obecnym kształcie.*” M. in. w wyniku tej opinii, zdecydowano o pozostawieniu większości martwych drzew w nurcie Brdy. Niestety, tak nie stało się na innych, także ważnych dla zimorodka rzekach w obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie, ponieważ z uwagi na brak na nich rezerwatów przyrody żadnych rozważań nie podjęto i rumosz drzewny usunięto.

Jak wspomniano wyżej, dwa kluczowe dla zimorodka oddziaływania mające miejsce w ramach „utrzymywania rzek” nie mogą być minimalizowane w ramach procedury z art 118 ustawy o ochronie przyrody, ponieważ zgodnie z art 118b ustawy w ogóle tej procedurze nie podlegają, nie są nawet zgłaszane do RDOŚ i nie są w żaden sposób oceniane pod kątem oddziaływania na obszar Natura 2000.

W związku z powyższym, wnioskujemy o ponowne rozważenie zagadnienia. Uważamy, że dla kontroli w/w oddziaływań, konieczne jest jednak dodanie działania ochronnego dla zimorodka. Proponujemy działanie w brzmieniu: „*Utrzymywanie cieków w sposób zmodyfikowany pod kątem zachowania optymalnego siedliska zimorodka, w szczególności:*

- *zachowujący naturalną morfologię ich koryt i umożliwiający przebieg naturalnych procesów erozji bocznej;*
- *z pozostawieniem do naturalnego rozwoju podcięć erozyjnych brzegów cieków, z wyjątkiem zagrażających zabudowie lub elementom infrastruktury publicznej;*
- *z pozostawieniem rumoszu drzewnego w korytach cieków, z wyjątkiem zatorów wytwarzających się na mostach, przepustach lub jazach.*”

Jest to szczególnie ważne w świetle szczególnych potrzeb ochrony zimorodka na Pomorzu Zachodnim (spadkowy trend liczebności i nasilanie się zagrożeń), co RDOŚ w Szczecinie sama identyfikuje w uzasadnieniach do innych planów zadań ochronnych.

2. Zbyt daleko idące wydaje się traktowanie gradacji szkodliwych owadów jako zagrożenia trwałości siedlisk ptaków leśnych.

Gradacje owadów, gdy się im nie przeciwdziała, mogą wprawdzie prowadzić do masowej śmierci drzew. Ekologia lasu nie zna jednak żadnych przykładów, by zamieranie

⁷ Machar I. 2009. Proposed target state for a floodplain forest ecosystem within an ecological network, with reference to the ecological requirements of an umbrella bird species: the common kingfisher. J. Landscape Ecology 1, 2: 80-98.

⁸ Śindlar M. et al. 2009, op. cit.

dotyczyło 100% drzew, tj. by przybierało skalę zagrażającą jakości siedlisk gniazdowych ptaków szponiastych, sów, czy miejsc lęgowych i żerowych dzięciołów. Jeżeli w wyniku gradacji doszło do rozległych wylesień (np. w latach 20-tych w pobliskiej Puszczy Noteckiej), to ich przyczyną były podejmowane po gradacji zręby sanitarne, a nie sama gradacja. Rozważając teoretycznie (bo, co zrozumiałe, taki scenariusz nie jest rozważany ze względu na inne funkcje lasu, w tym funkcje produkcyjne), nie wydaje się, by jakakolwiek katastrofa naturalna, w tym gradacja, pogorszyła siedlisko bielika, rybołowa, kani, gągoła czy puchacza, o ile las po gradacji zostałby pozostawiony naturalnym procesom.

Na pewno gradacje owadów nie zagrażają trwałości siedlisk żurawia – ten gatunek gnieździ się w olsach, ale równie dobrze na bezleśnych bagnach; znaczenie dla niego ma trudna dostępność terenu, a nie obecność warstwy żywych drzew.

Dziwi identyfikowanie gradacji owadów jako zagrożenia dla ptaków buczyn. Jak dotąd, nie ma przykładów występowania w buczynach gradacji owadów na skalę zagrażającą trwałości drzewostanu.

Wnioskujemy o skreślenie tego zagrożenia. Nie wiadomo, czemu miałyby służyć jego wskazanie. Ochrona lasu przed gradacjami owadów może być realizowana jako element gospodarki leśnej i troski o inne funkcje lasu, ale z punktu widzenia ochrony obszaru Natura 2000 wymaga raczej rozważania oddziaływania na obszar Natura 2000 i minimalizowania ewentualnych szkodliwych skutków (wpływ na bazę pokarmową niektórych gatunków ptaków, możliwości zatrucia, niezależnie od ogólnej chemizacji środowiska). Proponowany zapis wydaje się próbą nieuprawnionego obejścia analizy wpływu wielkopowierzchniowych zabiegów ochrony lasu na obszar Natura 2000. Zwalczanie nadmiernie rozmnażających się owadów leśnych, choć być może konieczne, nie jest jednak działaniem „służącym ochronie obszaru Natura 2000” i nie powinno być za takie uznawane.

3. Celowe i zasadne jest działanie, polegające na urządzaniu lasu w taki sposób, by w obszarze stale była zachowana frakcja starych drzewostanów. Zwracamy przy okazji uwagę, że za wykonanie tego działania odpowiada dyrektor RDLP (sporządzający plany urządzenia lasu), a nie nadleśniczowie.

Jednak, szczegółowe sformułowanie działania w projekcie PZO odbiera mu wszelki sens. 5% frakcja drzewostanów >100-letnich, zwłaszcza gdy na jej poczet wlicza się KO i powierzchnię kęp pozostawianych na zrębach, to zdecydowanie za mało. Wg zestawienia jakie można wygenerować z Banku Danych o Lasach⁹ (<http://www.bdl.lasy.gov.pl/>), obecnie w granicach obszaru drzewostany >100 lat (wliczając KO i KDO) zajmują 11% powierzchni, a drzewostany >80 lat – 23,6% powierzchni, nawet nie licząc kęp pozostawianych na zrębach i obecnych w młodszych drzewostanach. Wydaje się, że w ramach prac nad PZO zaniedbano sprawdzenia aktualnego stanu tych parametrów? Działanie ochronne powinno polegać na zachowaniu co najmniej obecnej frakcji starych drzewostanów, obecnie plan prowadziłyby do pogorszenia jakości siedlisk wskazanych gatunków!

Wnosimy więc, by przeredagować działanie B1 na:

„Dostosowanie dotychczas prowadzonej działalności do potrzeb zachowania przedmiotów ochrony – poprzez planowanie urządzania lasu z uwzględnieniem zasady obecności w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych w granicach obszaru Natura 2000, nie mniej niż 23,6% drzewostanów w wieku wg gatunku panującego powyżej 80 lat w tym 11% drzewostanów w wieku

⁹ Jedną z funkcjonalności Banku Danych o Lasach jest możliwość generowania statystyk drzewostanów, w tym np. struktury klas wieku, dla dowolnego obszaru zakreślonego z mapy wielobokiem (co wykonaliśmy, wg przybliżonych granic obszaru). Teoretycznie możliwe jest nawet obliczanie statystyk dla dowolnego obszaru zakreślonego własną warstwą shp, co jednak nam się nie powiodło.

powyżej 100 lat (z uwzględnieniem klasy odnowienia, klasy do odnowienia, lecz bez kept pozostawionych po zrębach i po cięciach uprzętających w rębniach złożonych, które są przedmiotem odrębnego działania B2). Termin wykonania: działanie ciągle w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych”.

4. W działaniu B2 proponujemy zapisać „na obszarze co najmniej 5%...”, tak by PZO nie przeszkadzał lokalnie pozostawieniu większej biogrupy. Słuszne i istotne jest, że zapis dotyczy wszystkich form rębni (także np. pozostawienia biogrup So w rębni gniazdowej-zupełnej oraz pozostawienia biogrup Bk i Db w rębniach częściowych).
Opis działania proponujemy uzupełnić, wyraźnie zapisując, że drzewa w pozostawionych biogrupach nie podlegają użytkowaniu (np. cięciom przygodnym w przyszłości), a są pozostawiane do naturalnej śmierci i rozkładu. Bynajmniej nie jest to oczywiste.
5. W działaniu B3 i B11 wnosimy o skreślenie wyjątku „za wyjątkiem tych, które w planie urządzenia lasu są przeznaczone do odnowienia”. Bez tego zapis jest pusty, gdyż wbrew zapisom planu takich powierzchni się nie odnawia/zalesia. Chodzi właśnie o to, by w planach urządzenia lasu nie planować takich powierzchni do odnowienia.
6. W działaniu B5 i B6 jako działanie fakultatywne należy wskazać konkretny reżim użytkowania, optymalny dla siedlisk w/w gatunków ptaków. Zapis „zgodnie z wymogami odpowiedniego wariantu pakietu rolno środowiskowego (lub jego odpowiednika w nowym programie wsparcia finansowego)” jest niewłaściwy i niezgodny z techniką prawodawczą, ponieważ skutkowałby faktycznym delegowaniem określenia faktycznego znaczenia ustanowionej w PZO normy na ministra właściwego do spraw rolnictwa, a jest niezgodne z delegacją ustawową do sporządzenia PZO. Ponadto, nieprecyzyjne jest, co oznacza „odpowiednie siedlisko”.
7. W działaniu B9 wnosimy o skreślenie wyjątku „w przypadku usuwania posuszu czynnego w ramach wykonywania cięć sanitarnych w sytuacjach zagrażających trwałości lasu”. Drzewa dziuplaste są na tyle cenne przyrodniczo i rzadko występujące, że powinny być pozostawione także jako posusz czynny. Zwracamy uwagę, że usuwanie posuszu czynnego może być traktowane jako zabieg niezbędny dla utrzymania trwałości lasu tylko w mało istotnych w obszarze litych drzewostanach Sw, podczas gdy w drzewostanach So, Bk i Db zjawiska hylopatologiczne ewentualnie zagrażające trwałości lasu (a nie tylko powodujące zamieranie pojedynczych drzew) nie mają raczej charakteru „infekcji” którą można skutecznie powstrzymać przez usuwanie posuszu czynnego.
8. W działaniu B12 – czy w obszarze w ogóle występuje bór suchy? Większość siedlisk lelka to luźne drzewostany na Bsw, ewentualnie nawet na BMsw.
9. Działanie B13 – proponowany zapis jest pusty, gdyż w ochronie lasu nie używa się współcześnie środków nieselektywnych w podanym znaczeniu. Jednak, środki działające selektywnie na grupę owadów mogą mieć istotny wpływ na różnorodność biologiczną. Środki działające tylko i wyłącznie na jeden gatunek owada w większości przypadków nie istnieją. Wnosimy o doprecyzowanie zapisu, tak by miał jakieś znaczenie praktyczne.
10. W działaniu B14 prosimy doprecyzować, co rozumie się za wykroty i drzewa złamane stanowiące zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi. Rozumiemy, że chodzi tu o drzewa zawieszane nad drogami i szlakami udostępnionymi, zagrażające upadkiem – nie o wykroty leżące na ziemi ani nie o drzewa wywrócone w z brzegów koryto rzek i stanowiące przeszkodę dla spływów kajakowych.

11. Zagrożenie dla gągoła i nurogęsia powodowane przez ich płoszenie w wyniku spływów kajakowych w okresie wiosennym i wczesnoletnim polega głównie na prowokowaniu zachowań odwodzących samic wodzących stadka piskląt. Taki behavior ptaków w małym stopniu zależy od mniej lub bardziej prawidłowego zachowania się turystów i na wąskiej rzece jest nie do uniknięcia. Działania edukacyjne nie mogą więc zapobiec temu zagrożeniu. Konieczne jest utrzymanie ruchu kajakowego w krytycznych miesiącach na takim poziomie, by zjawisko odwodzenia było wywoływane co najwyżej sporadycznie, a nie przybierało charakteru permanentnego. Wnosimy o odpowiednie uzupełnienie działania B16.

12. Działanie B17 „Zapobiegnięcie zmniejszeniu się ilości dogodnych siedlisk, poprzez utrzymanie lub zwiększanie ilości martwego drewna w lesie” jest tylko hasłowe i tym samym nie stanowi normy zgodnej z zasadami techniki prawodawczej. Konieczne jest uzupełnienie, w jaki sposób to realizować. Zwracamy uwagę, że dotychczasowa „normalna praktyka” stosowana w Polsce w Lasach Państwowych nie jest wystarczająca zapewnia wzrostu zasobów martwego drewna w lasach – wg danych Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu ilość martwego drewna w Lasach Państwowych w Polsce nie wzrosła w okresie 2009-2013, mimo że w tym samym okresie wzrósł średni wiek i zasobność drzewostanów, a także zasoby martwego drewna w parkach narodowych.

Zwracamy tu też uwagę, że w rozważanym obszarze obecny poziom zasobów martwego drewna jest bardzo niski i dalece odbiega od optimum ekologicznego dzięcioła czarnego (por. wyniki uzyskiwane w wyniku pomiarów przy planach urządzenia lasu, por. średnia z WISL dla RDLP w Pile).

Aby istotnie poprawić stan zasobów martwego drewna, w tym obszarze konieczne wydaje się:

- Konsekwentne pozostawianie wykrotów i złomów, w tym wszystkich występujących pojedynczo lub grupowo, nie tylko przy rzekach (działanie B14), ale na całym obszarze. Natomiast w przypadku powstania wiatro- lub śniegołomów na większych powierzchniach, należy rozważyć pozostawienie części takich powierzchni do naturalnej sukcesji i jako optymalne biotopy ksylobiontów;
- Konsekwentne pozostawianie biogrup podczas użytkowania rębego, a następnie pozostawianie drzew w nich do naturalnego zesterzenia się, śmierci i naturalnego rozkładu (jest to już przedmiot działania B2);
- Konsekwentne pozostawianie drzew zamierających, w szczególności w strefie przy jeziorach i rzekach (działanie B14), ale także w innych mikrosiedliskach – np. na obrzeżu śródleśnych bagien i torfowisk, przy wszystkich drobnych ciekach itp.;
- Zupełna rezygnacja z cięć przygodnych w rezerwatach, oraz w wyznaczonych w Lasach Państwowych „ekosystemach referencyjnych”.

13. Działanie D1 – inwentaryzacja (wyszukiwanie) gniazd – powinno obejmować także włośchatkę, dla której przecież także należy wyznaczyć strefy ochronne (ocena stanu gatunku w obszarze na FV nie jest przesłanką zwalniająca od tego). Oczywiście, wyszukiwanie dziupli włośchatki wymaga nieco odmiennej metodyki, co powinno być uwzględnione.

14. Wnosimy, by do studiów uwarunkowań wprowadzić – w zakresie dotyczącym odpowiednich obszarów – zapisy o niskiej przydatności terenów do lokalizacji energetyki wiatrowej, wielkopowierzchniowych farm solarnych oraz ferm norek, ze względu na

wysokie ryzyko znacząco negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000. Jest to znaczące uwarunkowanie zagospodarowania przestrzennego.

Wnioskujemy także, by do studiów uwarunkowań wprowadzić obszary, które powinny być chronione przed rozwojem ruchu turystycznego i rekreacji, co w praktyce powinno skutkować nielokalizowaniem infrastruktury ani urządzeń turystyczno-rekreacyjnych oraz nieudostępnianiem dróg leśnych do ruchu kołowego (elementem studium powinna stać się analiza sieci dróg obejmująca udostępnione do ruchu publicznego drogi leśne).

15. Plan zadań ochronnych obejmuje swoim zasięgiem także rezerwy przyrody, może i powinien więc ustalać także niektóre środki ochronne dotyczące rezerwatów, wykorzystując możliwości jakie daje formuła ochrony rezerwatowej i wykorzystując rezerwy do osiągnięcia niektórych celów ochrony obszaru Natura 2000, np. zapewniania optymalnych siedlisk ptaków, bez konieczności kompromisów z gospodarką leśną i udostępnieniem. Takie ustalenia PZO tworzyłyby ramy dla przyszłych planów ochrony rezerwatów.

Wnioskujemy więc, by jako środek ochronny w PZO ująć:

- planowanie i wykonywanie ochrony rezerwatów przyrody w sposób zapewniający minimalizację udostępniania tafli wody jezior w rezerwach przyrody do rekreacji, dla zachowania optymalnych warunków żerowania bielika i rybołowa (dotyczy to np. jezior w Dolinie Rurzyca oraz jeziora Wielki Bytyń – tu część jeziora jest udostępniona do żeglowania, ale akwen udostępniony nie powinien być zwiększany, limity ilościowe powinny być zachowane, jak również akwen nie powinien być udostępniany do innych niż żeglarstwo form rekreacji wodnej);
- planowanie udostępnienia rezerwatów co najwyżej w ograniczonym zakresie, zachowujące możliwość funkcjonowania rezerwatów jako stref nie penetrowanych przez ludzi, zachowujących optymalne warunki dla gatunków antropofobnych;
- maksymalizację zastosowania ochrony biernej w ekosystemach leśnych w rezerwach, co przyczyni się do osiągnięcia w całym obszarze celów dotyczących udziału drzewostanów i drzew starych oraz zasobów martwego drewna.

16. Projekt PZO zupełnie nie rozwiązuje istotnego zagrożenia dla wielu gatunków stwarzanego przez narastającą penetrację lasu przez ludzi i udostępnienie turystyczne lasu. Nadal uważamy, że w obszarze Puszcza nad Gwdą konieczne byłoby ustalenie strefowania, w tym wyznaczenie stref, w których – nie wprowadzając „twardego” zakazu wstępu do lasu – ogranicza się udostępnianie dróg do ruchu kołowego, lokalizację miejsc postoju, miejsc biwakowania itp., a równocześnie w tych samych strefach ogranicza się prace leśne w okresie lęgowym ptaków. Takie propozycje sformułowaliśmy w projekcie planu ochrony wielkopolskiej części obszaru. Wnioskujemy o ich wykorzystanie w planie zadań ochronnych dla całego obszaru, po uzupełnieniu o część zachodniopomorską.

z poważaniem